

O jakou armádu nám v budoucnosti jde?

Dnes naše společnost a s ní přirozeně vojenská veřejnost se zamýšlí nad budoucností naší armády, ale i na celkové připravenosti státu k obraně jeho demokratických hodnot. Probíhající změny v mezinárodně-bezpečnostním klimatu, rozšíření NATO o nové členy, jeho strategie formulovaná pro 21. století spolu s vědecko-technickým rozvojem ve vojenství, probíhající proces globalizace s jeho informačními a ekonomickými dopady, požadavky na vyšší profesionální připravenost ozbrojených sil, ale i omezené lidské a finanční zdroje jsou jednoznačným důvodem pro koncepční revizi současného systému obrany státu a pro jasnou perspektivní vizi výstavby armády - přímé, neoddělitelné součásti společné euroatlantické bezpečnostní politiky a jejich ozbrojených sil. Proto je účelné společně se zamyslet nad některými klíčovými problémy, které s touto budoucností bezprostředně souvisejí, a to hlavně proto, aby se staly předmětem společného hledání konsenzu ve sféře státní bezpečnostní politiky, občanské a vojenské veřejnosti.

V tomto, jednoznačně diskusně orientovaném příspěvku, chci upozornit na některé problémy, které s danou problematikou přímo souvisejí, jejichž řešení, při dosažení shody, může výrazněji ovlivnit racionalitu přijímaných opatření. Zastavím se proto u některých klíčových problémech.

■ **Za prvé:** Je to principiální ujasnění chápání obrany jako **společné obrany Aliance** ve vojenských konfliktech a společné připravenosti k provedení operací předcházejících konfliktům.

Chceme-li do budoucnosti zformovat obranný systém státu a jeho ozbrojených sil jako vysoce produktivní a efektivní, je nezbytné jej pojmout jako systém **společného užití** optimálně dimenzovaných a efektivních sil tvořený komponenty jednotlivých členských zemí.

V praxi to znamená, že ČR nemůže déle aspirovat na způsob a formu **samostatné obrany v ozbrojeném střetnutí** (válce), ale výhradně na společně vedené operace silami Aliance, do nichž přispívá úměrným dílem stanoveným na základě věcného konsenzu respektujícího přijatou bezpečnostní strategii.

Jde tedy o soudobý výklad a realizaci propojeného významu článku 3 a článku 5 washingtonské smlouvy.

Jedině to umožňuje odpoutat se od představ obrany vedené samostatnými silami státu, které by vyžadovaly v budoucnosti neřešitelné nároky na lidské, finanční a materiálové zdroje, jak pro mírovou, tak válečnou armádu. Naopak tento přístup dává předpoklad k její budoucí kvalitativní proměně.

Současné požadavky nové strategie odpovídající pravděpodobnosti vývoje bezpečnostního prostředí v predikovaném období (10-15 let) vyžaduje posílit, zformovat a **připravit definovanou část ozbrojených sil ke společnému působení**

v **rozličných formách operací** stabilizujících euroatlantický prostor. To zvyšuje nároky na rozsah a tempo jejich **profesionalizace, modernizace, připravenosti, kompatibility a standardizace.**

To odpovídá bezpečnostní situaci v horizontu 15 let a z ní plynoucích potenciálních bezpečnostních hrozeb a rizik pro ČR a hlavním úkolům ozbrojených sil ČR k jejich eliminaci a prosazení bezpečnostních zájmů ČR.

Bezpečnostní výhled nejbližších 15 let nelze definovat s absolutní jistotou. Mnohotvárná dynamika a nerovnoměrnost vývoje v jednotlivých částech globalizovaného světa sama o sobě může být zdrojem konfliktních střetů ve sféře mocenských, ekonomických, ideologických, nacionálních a jiných zájmů s nejrůznějšími formami jejich vnějších projevů, z nichž ty nejvypjatější mohou vést k mnohotvárným formám **silové konfrontace**, kterým může být obtížně zabránit jen diplomatickými nebo ekonomickými nástroji.

Připravenost jim čelit jinými, tedy silovými formami, je proto nezbytná. V etapě informačně a ekonomicky propojeného světa se **rozšiřuje prostor bezpečnostních zájmů** i takového státu jako je ČR.

Vzrůstající nároky na profesní schopnosti, organizaci, vybavenost a připravenost ozbrojených sil na nejrůznější formy jejich užití k **dosažení strategických cílů** představuje dlouhodobý, kontinuální, ekonomicky nákladný a technicky náročný proces. I kdybychom hodnotili nejbližších 15 let jako období relativně méně nebezpečné a méně ohrožující životní zájmy státu a Aliance, je nezbytné se dlouhodobě orientovat na **připravenost potřebných sil** a průběžně k možnostem se přibližovat k cílovému modelu.

V blízkém euroatlantickém prostoru budou výrazně ovlivňovat bezpečnostní stabilitu

- balkánský prostor,
- vývoj v prostoru Ruské federace a s ní hraničících států - Běloruska, Ukrajiny ale Pobaltí,
- Blízký východ a přilehlý středomořský region.

Z nich většina spadá do prostoru potenciálních společných operací mimo článek 5 smlouvy.

Z uvedeného vyplývá orientace na perspektivní budování cílových sil vyčleněných pro operace v konfliktech vedených v rámci společných operací NATO, plná profesionalizace sil určených pro společné mírové operace, příprava nově koncipovaných sil zajišťujících teritoriální regionální bezpečnost a přehodnocení zdrojů a jejich alokace.

■ **Za druhé:** Nová vize nemůže pro budoucno být přáním vyplývajícím z pouze odborně definovaných potřeb a obecně platných teoretických záměrů, ale **reálně prokalkulovanou technicko-ekonomickou možností** odpovídající potřebě dlouhodobého **vytváření stability** při rozvoji obranného prostředí Aliance.

Tedy ne na přístě vzdušné zámky, ale pragmaticky volený postup odpovídající možnostem a potřebám. To vyžaduje pochopitelně respektovat, ale mít i jasně definovaný střednědobý a dlouhodobý výhled **lidských, finančních a materiálových zdrojů** pod jednotným řízením a politickým zadáním.

Předpokladem konzistentního budoucího řešení je **politické zadání úkolů pro obranu státu** a z něj vyplývajících směrů budování a přípravy. Tomuto zadání se politická scéna nemůže vyhnout, protože se jedná o zásadní politický, tedy nejen odborně vojenský problém. Je pochopitelné, že v tomto smyslu kompetentní orgán vlády, tj. ministerstvo obrany, by mělo připravit podklad pro nejširší **posouzení klíčových témat** a problémů a tuto věcnou diskuzi iniciovat. Takovýmto dokumentem může být „Návrh strategické revize obrany“ a „Vize výstavby a rozvoje AČR“, i když by tyto dokumenty měly sehrát úlohu širšího pohledu na koncepci obrany členského státu NATO z hlediska společné strategie.

■ **Za třetí:** Výchozím podkladem pro jakékoliv dílčí úvahy musí být pravdivá analýza dosažené úrovně ozbrojených sil AČR a jejich schopnost společného plnění úkolů v rámci washingtonské smlouvy.

Stav v systému obrany státu a ozbrojených sil neodpovídá jak současným společným potřebám, tak ani dlouhodobým možnostem státu. Trvalý proces transformace bez jasného cílového modelu je dále neúnosný. Vede ke snižování věrohodnosti, a to jak na národní, tak i alianční úrovni, a proto vyžaduje rozhodné řešení. **Současný obranný potenciál je i vzhledem k rozptýlenosti a malé efektivnosti vložených zdrojů nízký** jak v celkové struktuře státu, tak v ozbrojených silách. Organizační struktury jsou předimenzované, zejména v řídicích složkách a jejich pomocných institucích. Výsledná bojová hodnota je neekvivalentní nákladům. Strategické a operační zásoby a stav bojové a zabezpečovací techniky ochromuje jejich využitelnost. **Obranný systém** pomalu reaguje na principiální změny vyplývající ze společné strategie. Je nepružný, někdy nekompetentní s nedefinovanou vnitřní odpovědností. Není ošetřen vzhledem k novému regionálnímu uspořádání státu. Válečná ekonomika není ani teoreticky rozpracována. Příprava a projekty rozvoje infrastruktury zaostávají. Neřešen zůstává přechod obranných funkcí státu z mírové do válečné ekonomiky.

Přehodnocení strategické koncepce zahrnující jak obranný systém státu připravený k podpoře ozbrojených sil, tak zabezpečující přežití, ochranu a bezpečnost obyvatelstva a majetku, schopný účinné podpory spojeneckých sil není dosud dokončen. To vyžaduje zvýšení gesčů a koordinační funkce správní složky ministerstva obrany. Současně je nutno **připravit novou koncepci ozbrojených sil** odpovídající potřebám alianční obrany a řízenou zjednodušenými strukturami se zvýrazněním úlohy generálního štábu při řízení a velení. Nutné je v tomto smyslu vymezit kompetence a odpovědnosti v obou vrcholových složkách ministerstva, racionálně je uspořádat, posílit tempo profesionalizace, zefektivnit vojenské struktury s cílem dosažení výrazně vyšší okamžité bojové hodnoty. Takové koncepci chybí i perspektivní přezbrojovací program uspořádaný do racionálních etap, celkovým potřebám odpovídající systém účelové přípravy lidí, a to jak ve strukturách vojenského školství, tak v celkovém kariérním systému.

■ **Za čtvrté:** Pokládám za účelné pro tyto nové podmínky **prioritně vymezit působnost a odpovědnost MO a GŠ** a tím dosáhnout principiální základny pro harmonickou realizaci všech, z nových záměrů vyplývajících opatření. Bude proto účelné respektovat tyto zásady:

Správní část MO

- rozšířit její koordinační funkci směrem k obrannému systému státu,
- zvýšit odpovědnost za koncepci a realizaci obrany státu celým státním aparátem,
- posílit normotvornou část řídicích procesů v rezortu a v systému obrany státu,
- zjednodušit mnohočlennost struktur - pravomoc může být jen tam, kde je jasná odpovědnost,
- určit odpovědného náměstka za koordinaci práce správní složky (státní tajemník) jako ekvivalent náčelníka štábu pro správní část MO a jako státního administrativního nestranického úředníka,
- omezit exekutivní pravomoc správní části MO dovnitř AČR,

Generální štáb

Konstituovat GŠ jako orgán přímého řízení a velení armádě. Snížení počtu armády vyžaduje **racionálnější řídicí struktury se snížením hierarchického uspořádání**. Současné operační stupně řízení ztrácejí důvod existence, zpomaluje se řídicí proces, komplikuje se komunikace, systém přináší neracionální zabezpečovací a provozní nároky na personál a techniku, snižují počty bojových útvarů. Postupující profesionalizace zmenšuje nároky na řízení metodiky a organizaci výcviku, jejichž základ je v bojovém útvaru. Snížení nároků na rozsah mobilizačního rozvinutí umožní velení bez potřeby dalších operačních stupňů. To může objektivně vést ke zrušení řady mezistupňů řízení, např. velitelství pozemních vojsk, vzdušných sil, územní obrany, při současném efektivním řízení sníženého počtu bojových a zabezpečovacích svazků, útvarů a zařízení přímo příslušnými složkami GŠ. Obavy z takového přesycení GŠ nejsou zcela patřičné, protože předchozí praxe sama dokazuje, že GŠ řídil dříve větší a početnější struktury „kompletu“ GŠ. Úloha a respekt GŠ by tím jen vzrostl, bylo by dosaženo vyšší efektivity využití lidského a technického potenciálu, finančních prostředků, materiálu a objektů. Citlivě je však nutné řešit z toho vyplývající **personální dopady**.

Uvedený námět na redukci operačních stupňů ve struktuře AČR jistě vyvolá řadu diskuzí o jeho oprávněnosti. Proto se poněkud podrobněji pokusím o jeho zdůvodnění.

Které důvody opravňují k redukci operačních stupňů velení:

① Především jsou to **modely očekávaného možného velení** při různých typech použití armády v soudobých operacích, které uvádějí v pochybnost aktivní úlohu operačního stupně velení.

To lze odvodit od základních forem pravděpodobného nasazení armády.

> **Typ A - použití mírového kontingentu** (1-2 mírové mise nepřesahující hodnotu 1000 vojáků):

- nasazení rozhoduje vláda a parlament,
- GŠ je odpovědný organizátor mise, který nese odpovědnost za její přípravu, zabezpečení a operativní stav,
- GŠ rozhoduje o vyčlenění jednotky, o způsobu její přípravy, zabezpečení přepravy, předání do operační podřízenosti, o logistickém, personálním a bezpečnostním zabezpečení v průběhu celé mírové operace, zajišťuje mezinárodní vazby a vztahy vyplývající z mise, organizuje rotaci sil,

- současný operační stupeň pouze dočasně vyděluje připravenou jednotku ze své sestavy a podle rozhodnutí GŠ se podílí na kontrolní činnosti,
- rozhodující zodpovědnost a výkonnou pravomoc tedy přebírá GŠ.

> Typ B - použití sil AČR k obraně společných bezpečnostních zájmů NATO v operaci mimo území ČR (větší regionální konflikt přesahující možnost řešení silami jednoho státu NATO):

- nasazení rozhoduje vláda a parlament ve smyslu washingtonské smlouvy čl. 5,
- GŠ odpovídá za organizaci mise, za komplexní připravenost vydělených sil včetně mobilního logistického a zdravotnického zabezpečení, za přepravu do prostoru předání do operační podřízenosti velitelství, které je Aliancí určeno řídit operaci,
- GŠ zabezpečuje logistické a zdravotnické zabezpečení v průběhu celé doby nasazení v dohodnutém rozsahu, organizuje a provádí doplnění ztrát osob, materiálu a techniky, zabezpečuje případné vystřídání vojsk, zajišťuje všechny mezinárodní vazby,
- současný operační stupeň pouze dočasně vyděluje připravenou jednotku ze své sestavy a připravuje vystřídání zasazených vojsk,
- rozhodující zodpovědnost a výkonnou pravomoc opět přebírá GŠ.

> Typ C - použití sil AČR k obraně vlastního území potenciálně ohroženého konfliktem probíhajícím mimo, ale v jeho blízkosti:

- způsobu a rozsahu přípravy a realizace opatření státu a armády k eliminaci ohrožení rozhoduje vláda a parlament v soulase se zněním čl. 3 a 5 washingtonské smlouvy,
- MO - správní část - řídí a koordinuje k dosažení cílů stanovených vládou a parlamentem opatření v rezortech a orgánech státní správy k zajištění bezpečnosti státu a občanů,
- GŠ přijímá vojenská opatření v rozsahu efektivního užití vlastních sil, event. navrhuje jejich posílení dalšími silami NATO a organizuje jejich začlenění do systému v případě spojeneckého rozhodnutí o vojenském posílení ohroženého prostoru dalšími silami NATO, především prostředky letectva, protiraketové a protivzdušné obrany, o speciální síly a prostředky zabezpečující manévr, velení a logistické zabezpečení operačních pozemích a vzdušných sil,
- současné operační stupně nemají možnost uplatnit operační rozhodování, a to ať pro omezené disponibilní prostředky, nebo z důvodu funkce jednotlivých systémů,
- operační velení pozemních sil, které má k dispozici pouze dva prvky (mechanizovaná divize, brigáda rychlého nasazení), nemá možnost operačního rozhodování, operační velení vzdušných sil nemůže ovlivnit rozhodování v rámci systému společné PVO vzdušného prostoru zabezpečovaného v nadnárodní úrovni,
- územní regionální obrana může prakticky realizovat jen standardní opatření silami příslušného krajského obranného systému ve věcném rozsahu (stupni opatření) stanoveném GŠ,
- GŠ vstupuje do úlohy místa centralizovaného velení prvků sestavy na základě strategicko-operačního rozhodnutí sil NATO v Evropě.

> Typ D - eskalace potenciálního ohrožení bezpečnosti státu na jeho vlastním území:

- tento typ představuje rozšířené ohrožení varianty C, kdy dochází k postupné realizaci dříve přijatých opatření - pokud jsou zvládnutelná vlastními silami, event. s podporou specializovaných sil NATO, je nadále realizován systém centrálního velení z úrovně GŠ jednotlivým prvkům obranných sil,
- GŠ tak představuje jediný, místně kompetentní prvek velení, disponující pravomocí o operačně taktickém rozhodování, o použití vymezených sil schopný jejich národní a dílčí

mezinárodní koordinace, a to až do doby, kdy míra ohrožení bezpečnosti národních a společných zájmů přesahuje možnosti eliminace sil protivníka disponibilními silami a vyžaduje nasazení spojeneckých sil většího operačně-strategického rozsahu pod centrálním velením NATO, jde o variantu kdy je nejsilněji angažováno národní velení.

➤ **Typ E - odrazení a likvidace sil protivníka ohrožujícího národní a společné koaliční zájmy na území státu jako výsledek operací přesahujících obranný potenciál státu:**

- tato varianta předpokládá rozsáhlé nasazení sil NATO do operačního prostoru, kdy všechny síly, národní a spojenecké přecházejí pod společné spojenecké velení určeným vyšším spojeneckým stupněm velení pozemním a vzdušným silám na válčišti,
- GŠ vyděluje určené síly národního velení do podřízenosti operačního spojeneckého velení, vytváří podmínky pro podporu těchto sil, vyžaduje národní prostředky k zajištění vlastních a spojeneckých sil, podporuje jejich manévry, logistiku, zdravotnické zabezpečení v dohodnutém rozsahu, především silami územní regionální obrany, připravuje a mobilizačně vytváří další síly k náhradě a doplnění ztrát a k tvorbě národní zálohy sil a prostředků,
- MO - správní část realizuje opatření prostřednictvím orgánů státní správy k podpoře armád operujících na území státu,
- možnosti vlivu současných operačních stupňů i v této variantě jsou silně omezené, bez aktivní možnosti ovlivňovat řešení.

② V etapě **digitálního komunikačního síťového prostředí** pro podporu řízení a velení je dosažitelnost informací v komunikačním systému mnohonásobně větší - utajené informace mohou být sdíleny v reálném čase víceúrovňově, diferencovaně i adresně. To snižuje čas potřebný pro rozhodovací procesy a umožňuje udržení informační převahy.

③ Jsou tak vytvářeny podmínky pro **realizaci součinnosti** na přirozených místech (GŠ, správní část MO), které jsou schopny využít disponibilních sil k rychlému a výraznému ovlivnění operace při jejich cílenému využití v rámci nezkráceného záměru.

④ Současné operační stupně jsou **zpravodajsky nedostatečně dimenzované** a výrazně závislé na prostředcích GŠ a NATO na úrovních vyšších než taktické. To je činí méně schopnými v dynamičtějších fázích operace předjímat záměry protivníka.

⑤ Tyto stupně **nedisponují prostředky ničení nepřítel** ve vzdálenější taktické a operační hloubce. Tím se umožňuje volnost manévru protivníkovi.

⑥ Operace jsou výrazně **ovlivňovány silami a prostředky NATO** (zpravodajsky, silami rychlého nasazení, vzdušnými a raketovými silami) jak v hloubce, tak v celkové dynamice operací. Tento proces je uskutečňován v koordinaci s GŠ, odkud mohou být příslušné informace a rozhodnutí distribuovány diferencovaně k vykonavatelům nejkratší cestou.

⑦ Předpokládaným zrušením současných operačních stupňů velení dojde k **příměrečné organizační struktuře velení** odpovídající početní redukci a profesionalizaci sil. To s sebou přinese operační zrychlení rozhodovacího a řídicího procesu, významné

využití kvalifikovaných kádrů dosud spojených více s životem vojsk pro posílení militárních činností v GŠ a ke zkvalitnění naplnění výkonných funkcí u vojsk, urychlí přechod ke kariérnímu systému, přinese nezanedbatelné finanční úspory a umožní využití lépe udržovaných objektů pro umístění vojsk a zlepšení ubytovacích podmínek pro nižší struktury profesionálních vojáků.

⑧ Výrazně se zjednoduší **spojovací soustava velení**, lépe umožní využití výkonnějších spojovacích prostředků, sníží personální náročnost proti stávajícím spojovacím sítím a uvolní další síly, které dnes představuje zabezpečovací personál a technické vybavení operačních stupňů velení k posílení bojových útvarů. Odlehčené plnní sítě velení budou při jejich další modernizaci finančně méně náročné.

⑨ Tato změna základního systému velení by vyžadovala nezbytné úpravy ve struktuře GŠ vytvořením složky **operativního velení vojskům** jako součásti jeho současných komplexních funkcí.

- ve vztahu MO - GŠ bude závažně provést jasnou dělbu odpovědnosti zejména v oblasti personalistiky, logistiky, finančního zabezpečování a školství s jednoznačně vymezenou odpovědností a pravomocí při jasné dělbě činností, jejichž rozhraním může být kritérium vazeb na ostatní státní orgány (správní část MO) a na činnost zabezpečující funkčnost uvnitř rezortu (GŠ),
- upřesnit potřebné **řídící a komunikační vztahy k NATO** při dodržení základní vazby - ministr a správní část jako jeho výkonný orgán k politickému orgánu NATO, v těsné vazbě s MZV a GŠ s přímou vazbou na vojenskou část Aliance,
- obdobně je třeba formulovat jasnou odpovědnost a pravomoc **národního úřadu vyzbrojování**, jeho vazby na orgány NATO, mimorezortní, vztahy ke GŠ, financování a logistice,
- je nezbytné zřetelně **definovat řízení a velení v míru, v krizových situacích, při řízení mírových operací a za války** s jednoznačnými vazbami na systém obrany státu k NATO, uvnitř rezortu a směrem k vojskům. Rozhodující je zachování kontinuity řízení pro přechodová období a přímá vazba tohoto systému na **budování informačních a řídicích systémů**, jejich hardwarového a softwarového zabezpečení tak, aby již nyní odpovídaly cílovému modelu pro nekritičtější období. Dosavadní nízká úroveň koordinace má za následek značné ekonomické ztráty a je příkladem špatné alokace zdrojů.

■ **Za páté:** Několik poznámek k vojskům

Struktura vojsk musí výrazněji zohlednit skutečnost, že členství ČR v NATO má rozhodující vliv na jejich perspektivu (řešení vztahu mezi článkem 3 a 5 Smlouvy). Má zohlednit především:

- a) soulad se společnou obrannou strategií Aliance silami, které se podílejí na:
 - společné obraně,
 - společných mírových operacích,
 - zabezpečování vnitřní obranné funkce státu,
- b) změny by se měly odrazit především:
 - ve struktuře, početnosti a proporcionalitě, v míře profesionality, v materiálně-technickém vybavení, kvalitě, celkové schopnosti účinného reagování, v systému mobilizačního rozvinutí a doplňování, v personálním a sociálním zabezpečení.

Ke strukturám:

- Zásadním předpokladem je dosažení operativnějšího a pružného systému řízení odpovídajícího očekávanému výraznému snížení jak mírové, tak válečné rozvinované armády (souhrnný početní stav je srovnatelný s hodnotou smíšeného armádního sboru). Tomu odpovídá model **přímého řízení vojsk GŠ** při současném **zrušení operačních stupňů velení** a výrazné redukce většiny dalších „výkonných úřadů“, které dnes vstupují do mezistupňů mezi MO, GŠ a vojska.
- Vnitřní struktury jednotlivých druhů vojsk musí být přizpůsobeny jejich **operačnímu použití** do celků umožňujících větší míru samostatnosti až autonomie při plnění úkolů. Tento požadavek vyžaduje diferencovat logistickou podporu.

K početnosti a proporcionalitě:

Jako orientační ukazatelé mohou být pokládány tyto kalkulační údaje:

Snížení celkových počtů MO o 25 % (z počtu cca 80 000 vojáků a občanských zaměstnanců na 60 000)

- **z toho počty AČR** (včetně GŠ a dalších zařízení) z 68 000 na 52 000, správní části MO (včetně škol a ostatních zařízení) z 12 000 na 8000.

Vnitřní profesní struktura předprofesionální etapy (počátek druhé poloviny první dekády) se může pohybovat ve struktuře:

● Ministerstvo obrany ČR – vojáci z povolání 43-45 % (důstojníci, praporčíci, rotmistři, poddůstojníci z povolání)– vojáci zákł. sl. 29-31 %– občanskí zam. 26 %	● z toho AČR včetně GŠ – vojáci z povolání 46-48 % (důstojníci, praporčíci, rotmistři, poddůstojníci z povolání)– vojáci zákł. sl. 30-32 %– občanskí zam. 22 %

V této etapě se dosažená míra profesionalizace může v mírové armádě zvýšit ze 42 % na 58 %. S dosažením plné profesionalizace lze především z důvodu obtížnosti možného naplňování rotmistrovského a poddůstojnického sboru počítat v období po roce 2010.

Struktura druhů vojsk AČR vzhledem k organizačním změnám by mohla respektovat tyto tendence:

- pozemní síly je nutné udržet na současném stavu - to vyplývá z požadavku téměř trvalé schopnosti účastnit se mírových operací (rotace) a z nutnosti postavení bojeschopného svazku,
- vzdušné síly - upravit počty vzhledem ke snížení bojových prostředků, zejména letectva a raketového vojska a přiblížit je normám obvyklého normativu obsluhy na letoun,
- systém územní obrany je nezbytné koncepčně přehodnotit, předat vojenské záchranné útvary do integrovaného záchranného systému, zrušit strážní jednotky u nearmádních objektů a ostatní síly užspůsobit novému členění státu a novému systému regionální obrany a ochrany,
- logistiku je potřebné transformovat z roztříštěných prvků na komplexnější celky s racionálnější uspořádáním a dislokací, se schopností zabezpečit určenou část sil AČR mobilní logistikou a zdravotnickým zabezpečením,
- výrazněji koncentrovat prvky armádní sestavy do menšího počtu posádek a uvolněn objekty rychle předat k jinému využití.

Makrostruktury

a) Pozemní vojska:

- ▲ Brigáda rychlého nasazení o třech až čtyřech praporech s plnou profesionalizací v nejkratším termínu, s největší mírou kompatibility pro vedení operace mimo území státu, logisticky vybavená, s možností vzdušné přepravy jednoho odlehčeného praporu, operačně předurčená pro všechny typy mírových operací a pro manévrové použití na válčišti. Zařazená do sil NATO (EU) s nejkratší dobou pohotovosti.
- ▲ Mechanizovaná divize o třech brigádách, z nichž jedna jako výcviková pro celý komplet pozemních a teritoriálních sil s příslušnými výcvikovými středisky druhů vojsk. V každé brigádě nejméně jeden profesionalizovaný prapor, v každém zbraňovém a zabezpečovacím kompletu plně profesionalizovaný prvek taktického použití. Divize je určena k operaci v rámci vyššího spojeneckého svazku, má plnou kompatibilitu velení. Po doplnění představuje hlavní síly AČR.

b) Vzdušné síly:

- Národní středisko řízení a velení plně pracující v systému NATO.
- Radiotechnický průzkum s prostředky v systému jednotné PVO NATO s třídimenzionálními radiolokátory v systému společné protiraketové obrany.
- Taktické letectvo ve struktuře svazku (divize) taktického letectva se dvěma základnami podzvukového letectva, jednou základnou vrtulníkového letectva a dopravního letectva.
- Letková struktura. Schopnost podpory vojsk z jednoho letištního uzlu mimo území státu. Plná profesionalizace létajícího a technického obslužného personálu. Samostatná logistika pro plnění taktických úkolů ze dvou letišť mimo území státu.
- Jedna výcviková letecká základna.
- Jedna smíšená brigáda protiletadlových raket, v inovačním cyklu doplněná protiraketovými komplety.

Uvedené prvky jsou přímo řízeny GŠ.

c) Regionální územní obrana:

- ▲ Autonomní regionální (krajský) princip řízení a velení silám opírající se o 14 regionálních územních velitelství a jejich útvarů (jednotek) aktivních záloh připravovaných a mobilizovaných ve specifickém režimu (příslušná zákonná úprava). Princip: základní výcvik ve zkrácené lhůtě (2-3 měsíce) povinná pravidelná cvičení v omezeném čase v sestavě jednotek aktivních záloh. Krátké lhůty pro pohotovost. Použití - obrana a ochrana obyvatelstva a majetku v rámci regionu v krizových situacích, podpora polních vojsk vlastních a spojenců, spolupráce v rámci integrovaného záchranného systému (katastrofy, havárie).
- ▲ Prostředky centrální zálohy - 2 až 3 rychlé jednotky ve struktuře a s výzbrojí a s mobilizačním systémem obdobným jako u pozemních sil AČR

d) Logistika a zdravotnické zabezpečení:

- Oba prvky budovat a vybavit pro účelové formy zajištění mírového života vojsk a pro zajištění mobilních prvků operační sestavy s možným použitím mimo území státu (zásobovací, odsunové, skladové a etapové).

e) Vojenská policie:

- ◆ Vzhledem k rozhodujícím formám použití vojenskou policií podřídit zpětně GŠ.

f) Vojenské školství:

Soustavu vojenského školství je nutné výrazně změnit. Základním kritériem je diferenciovaná organizace vzdělávání a odborné vojenské přípravy pro rozdílné kategorie

v průběhu vojenské služby tak, aby vstupní příprava byla plně zaměřena na bezprostřední schopnost výkonu funkce na níž škola bude připravovat. Tzn., že další vzdělání se vždy poskytuje až podle výsledků prokázaných v praxi, v době stanovené kariérním řádem. To může vést k výrazným ekonomickým úsporám ale současně i k plnému pocitu využití získaných vědomostí v praxi.

Vzhledem k tomu musí vojenské školství přistupovat v průběhu profesionalizace ke skupinám:

- poddůstojníků z povolání (vstupní podmínky vyučení) - doba trvání cca půl roku s určením pro základní výkonné funkce,
- rotmistrovského sboru (vstupní podmínky vyučení nebo i jiná nadstavba) - doba trvání cca třičtvrtě roku s určením pro základní velitelské nižší funkce a specialisty,
- praporčického sboru (vstupní podmínky maturita) - doba trvání cca jeden rok s určením pro speciální vojenské a štábní funkce,
- důstojnického sboru (vstupní podmínky praporčická praxe, maturita) - doba trvání tři roky charakteru bakalářského vysokoškolského vzdělání s určením pro velitelské funkce četa, rota a jím na úroveň postaveného funkčního zařazení,
- pro vyšší funkce a odbornosti je nutné organizovat speciální kurzy, jejichž absolvování bude opravňovat k zařazení do vyšších funkcí jako periodickou (ale současně i vyřazovací) formu systému vojenské vzdělávací soustavy,
- speciální vrcholovou formou pak, mimo možná zahraniční studia, představuje úplně vysokoškolské a postgraduální studium s určením pro vyšší velitelské a štábní funkce.

Pro budoucnost by bylo dobré vést úvahy o vytvoření „Univerzity obranných a bezpečnostních systémů“ jako společné vysoké školy univerzitního typu připravující vyšší personál vojenského, policejního a civilně-správního charakteru.

Tomuto cíli je nutné uzpůsobit organizační strukturu, maximálně využívající současně výukové a výcvikové základny.

Materiálně-technické vybavení

Současný stav materiálně-technického vybavení AČR může za předpokladu **dílčích modernizací základních bojových prostředků pokrýt nezbytnou bojovou hodnotu transformovaných ozbrojených sil pro etapu nejbližších deseti let** (méně pravděpodobná nadregionální konfrontace). Modernizované prostředky mohou zabezpečit efektivní použití v nestandardních operacích.

Celý proces je odvislý od včasného politického rozhodnutí o rozsahu modernizace tankové techniky a o době doplnění vzdušných sil nadzvukovými letouny i způsobu jak uchovat připravenost leteckého personálu do etapy přezbrojení.

To může uvolnit a připravit zdroje pro inovační výzbrojní cyklus realizovaný v druhé dekádě 21. století.

Co nelze odkládat je **dokončení komunikačních** (hardwarových a softwarových) **systémů** konstruovaných již nyní pro potřebu perspektivních sil dokončením vojenských virtuálních, relativně autonomních, digitálních sítí pro hlasovou, datovou a síťovou komunikaci s příslušnými parametry utajovaného provozu.

Jako další přednostní úkoly lze definovat:

- **dovybavení sil předurčených pro nestandardní operace,**
- **obnovení operační schopnosti vzdušných sil** při postupném zapojování jejich prvků do společných systémů protivzdušné a protiraketové obrany NATO,

- dosažení minimálně potřebné výše **operačně strategických zásob** v rozsahu pro novou strukturu válečné armády,
- vybudování **mobilní části logistiky** pro tu část sil, která je předurčena pro operace mimo území státu,
- v období do dvou let **definovat inovační požadavky** pro perspektivní přezbrojovací etapu tak, aby výzkum, vývoj a příprava výroby (přesahující potřeby AČR) mohla být realizovaná ke konci první dekády.

Mobilizační rozvinutí

Současná předimenzovanost rozsáhlého mobilizačního úkolu je málo efektivní, vysoce náročná na lidské a materiálové zdroje, na složitou organizaci a nepostihuje podstatu změn bezpečnostního prostředí a členství v Alianci. Úroveň mobilizovaných sil má nízké operační použití.

Podstatou změn je:

- Výrazné **snížení rozsahu** mobilizačních úkolů. V principu by mělo jít o doplnění v míru rámcovaných částí bez vytváření nových operačně-taktických sil s výjimkou vojska územní regionální obrany. Možný **koefficient rozvinutí** cca 2,2.
- Změny v **systému rozvíjení** uplatněním forem **aktivních záloh**, zejména v území regionální obraně, **poloprofesionálních záloh** (částečně placených) pro útvary náročné na odbornou přípravu. Obojí vyžaduje změnu zákonů.
- Výrazné **snížení operačně-strategických zásob** s možností jejich udržování v lepší struktuře a kvalitě.
- Změna v **organizační struktuře evidence**, odvodů, péče o brance, zálohy a prostředky předurčené k zabezpečení mobilizace z národního hospodářství převedením na úroveň krajských vojenských orgánů při zrušení okresního stupně.

Doplňování ozbrojených sil

Podstatou efektivní připravenosti armády a její kvality je zabezpečení přísunu potřebných nových sil pro řešení **profesionalizace a fungování kariérního řádu**.

To předpokládá zvýšení zainteresovanosti mladé populace o profesionální službu v armádě na základě solidních a přitažlivějších podmínek pro kratší, nebo delší smluvní profesní vztah, především kariérními možnostmi, sociálním zázemím, vyřešením bytové otázky, ubytovacích a životních podmínek, úměrnostní platového ohodnocení a systémem trvalého profesního vzdělávání a přeškolení při odchodu po splnění závazku. Bez přílivu nových kádřů, jejich přirozeném tlaku, nelze uvést do činnosti kariérní řád. Významnou prioritou proto musí být **investice do širě pojaté péče o personál**.

■ Za šesté: „Co“ je nutné vykonat pro úspěšné vytvoření cílového modelu AČR

Východiskem dalších úvah je reálný a **kritický pohled na skutečný stav** v rezortu, a to ve všech oblastech jeho činnosti (totální inventura), objektivní, bez přikrášlování, pragmatický, s cílem mít jasnou **východní základnu** pro další úvahy a kroky. Stav jednotlivých komponent by měl být váhově oklasifikován a vytypovány závažné brzdicí elementy, variantní možnosti jejich individuálního řešení a v dalším kroku naznačení syntetického přístupu (priority).

- **Formulovat cílovou vizi řešení jako konstantu a variantní trajektorii jejího dosažení z různých pohledů podmiňujících nebo ovlivňujících očekávanou pravděpodobnost realizace.** Rozhodující vliv na možnosti postupu bude mít zdrojová část, zejména **personální předpoklady profesionalizace a finanční prostředky**, a to v základní proměnné proporcí **investičních možností a potřebných provozních nákladů.**
- Významnou etapou musí být hledání a **dosažení konsenzu** uvnitř rezortu, na úrovni určujících politických sil a nalezení občanské podpory jasných záměrů a jejich dopadů.
- **Vytvoření režimu pro realizaci projektu nové koncepce jako nadrezortního úkolu se zabezpečením průhledného kontrolního systému zejména v hospodaření se zdroji.**
- **Vytvářet celospolečenské klima** aktivní podpory zvyšování obranného potenciálu státu.

Domnívám se, že uvedené náměty a naznačený přístup k jejich realizaci:

- odrážejí změny vyplývající z požadavků obrany národních zájmů ČR a společných potřeb Aliance v novém bezpečnostním prostředí,
- respektují přístup k naplňování alianční strategie pro 21. století,
- zrealizují možnosti ČR a sbližují rozvoj s potenciálními zdroji,
- naznačují zásadní změny vedoucí ke snížení počtu sil, k profesionalizaci, ke zvýšení celkové kvality lidského a zbraňového potenciálu.

Tím dávají i možnost pro širší, věcně a problémově orientovanou diskuzi, a to nejen ve vojenské veřejnosti.

Armáda složená z profesionálů má proti té, kterou dosud známe, i jednu nevýhodu. Není zrovna levná. S tím se musí daňový poplatník smířit. Při pohledu na armádu by měl mít jistotu, že jeho příspěvek na bezpečnost státu má smysl. Ale i v případě, že armáda bude fungovat jako hodinky, se jistě bude diskutovat o tom, zda vůbec potřebujeme žít vojáky, když je v našich končinách už 56 let mír a na obzoru se nerýsuje vážný nepřítel. Na to je jednoduchá odpověď: Nepřítel se objeví ve chvíli, kdy se staneme snadnou kořistí. Čím kvalitnější budeme mít armádu, tím menší je riziko, že ji budeme potřebovat. Šetřit na armádě by nejspíše byl hazard.

*Profesionální armáda má smysl
Ivan Hoffman, komentátor ČRo1 Radiožurnálu
Metro 11. V. 2001*